

THE MATHNAWI

MAWLANA JALALUDDIN RUMI

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0142

THE MATHNAWI

MAWLANA JALALUDDIN RUMI

BOOKS I-II-III

Translated by
Reynold A. Nicholson

Cover and Typeset by
Faruk Özcan

Edited by
Sultan Adanır Salihođlu

VakıfBank Kùltür Yayınları

Büyükdere Caddesi

No: 97 – Kat 4

Şişli 34394 İstanbul

Telefon: 0 212 354 5730

www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr

Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2022

© VakıfBank Kùltür Yayınları

Set: ISBN 978-625-7447-48-5

ISBN 978-625-7447-49-2

Printing Press

Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.

Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi

B Blok No: 29/1/1 Eyüpsultan İstanbul

Telefon: 0212 354 3000

Sertifika No: 46403

April 2022

THE MATHNAWI

MAWLANA
JALALUDDIN RUMI

BOOKS
I-II-III

TRANSLATED
BY
REYNOLD A. NICHOLSON

REYNOLD A. NICHOLSON

Reynold Alleyne Nicholson was born in Yorkshire, England in 1868. He was educated at Aberdeen University and the University of Cambridge. He was the first English orientalist who specialized on Islamic mysticism and Sufi literature. Among his works are *Literary History of the Arabs* (1907), *The Mystics of Islam* (1914), *Studies in Islamic Mysticism* (1921). He was also a lecturer in Persian and Arabic at Cambridge. He was known with his translations from these languages to English which include the translation of one of the first Sufi classics in Arabic, *The Kitab Al-Luma* (1914), and the oldest Persian text on Sufism, *The Kashf Al-mahjub* (1911). He also translated the most distinguished examples of Sufi poems: *Selected Poems From the Diwān-i Shamsi Tabriz* (1898), *The Don and the Dervish* (1911), which includes poems by Hafiz, Attar, Saadi Shirazi, Rumi and Ibn al-Farid, and Ibn al-Arabi's *Tarjumān al-Ashwāq* (1911). Nicholson's most notable work is his translation of Rumi's *Mathnawi*, which was the first full translation of *Mathnawi* into English, published in eight volumes between 1925 and 1940. He also produced the first critical Persian edition of the *Mathnawi*, which was used as a reference by modern translators and commentators. Today, it is impossible to mention Rumi without referring to Nicholson in the Western world.

CONTENTS

On Mawlana Jalaluddin Rumi, His <i>Mathnawi</i> and Its English Translation	7
Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevî ve İngilizce Çevirisi Üzerine	13
Introduction	19
Postscript	25
Book I	27
Book II	279
Book III	489

FOREWORD

ON MAWLANA JALALUDDIN RUMI, HIS *MATHNAWI* AND ITS ENGLISH TRANSLATION

Mawlana Jalaluddin Rumi is a poet, Sufi, intellectual, philosopher and religious scholar who spent his lifetime, which started in Balkh, a city in today's Afghanistan, making an intellectual journey through many cities, meeting many scholars, and participating on councils of knowledge (*majlis al-ilm*). Towards the end of this journey, he settled down in Konya, where his eternal resting place is visited by people all around the world who appreciate him. He left a legacy of many students who follow his steps, as well as voluminous books that were written in such an austere yet elegant manner that even ordinary people could comprehend the basic knowledge and most importantly, he bequeathed fairly rich thinking, merits and cultural heritage that focuses on heart which is capable of loving each and every person without making any discrimination. For this reason, he has become known as a thinker who helped shape intellectual and social life throughout a wide geographic range. His works, translated into many languages and studied by many academics, continue to be read worldwide with great interest and are a guide and source of inspiration for those looking for solutions to modern age problems like loneliness, disbelief, racism, consumption.

Above all, Rumi was a religious scholar. On many occasions, manifesting his commitment to the Holy Quran and the hadiths of the Prophet, he defined himself as "the slave of the Quran", i.e. the servant of the Quran and he would reject any other perception of himself. So the first step towards understanding him is to see him as a religious scholar. His magnum opus, *Mathnawi*, which is considered to be the most significant of his works, covered the fundamental issues of religious life such as the oneness of God (*tawhid*), faith, prophethood, worship, and morality. Rumi embraced the most esteemed knowledge about these topics produced by Muslim thinkers during the seven centuries leading up to his time and placed this foundation along with the construction of a new language and thought, on the horizon of intellectual and moral life. Rumi benefitted from almost all religious sciences and paid homage to the heritage of Sufism, which had reached maturity with Ibn Arabi (1165–1240 AD) and drew attention to the nature of human beings and their intellectual and moral abilities. The Sufi practices and rituals such as *samā* (hearing), *devrān* (whirling), and music which would later be associated with Rumi had only reached him after being blended with rich human experiences that flourished in a

wide space and across a long span of time. Rumi interpreted many aspects of Sufi tradition with a new perspective and helped contribute to the heritage of humanity. In this respect, without regard to his identity as a religious scholar, the notions propounded in his works, the interpretations that he put forward and most of all his goals cannot be properly understood.

On the other hand, Rumi was an intellectual and in a real sense he was a metaphysician and philosopher. The center of his works were the fundamental subjects of metaphysics: God, human beings, and the reciprocal relationship between God and humanity. While metaphysics at the time was under the influence of Greek philosophers such as Plato and Aristoteles, some metaphysical views and claims coming from Egyptian and partly from Persian traditions were also central aspects of the intellectual environment in Anatolia. With the conquest of Anatolia, this ancient land witnessed a great vitality in its intellectual life. Great thinkers who can be counted as the representatives of the second great period of Islamic thought, produced the most important works in the history of humanity, and Anatolia, for the first time in its known history, became the center of science, thought, and culture. In this respect, as great thinkers and poets like Rumi, Ibn Arabi, Yunus Emre, and Qunawi were reinterpreting the ideas and the legacy of ancient philosophers, they broadened the intellectual horizon of humanity by adding new topics to these issues and helped them ascend to its zenith. In the meantime, many new thoughts -the finest examples of which can be found in the works of Rumi- sprouted through the encounters with a wide spectrum of thoughts and as Anatolia became a center for science and thought, it attracted many intellectuals from the East and West. When Rumi said “Appear as you are; be as you appear” or “In compassion and grace, be like the sun ... in modesty and humility, be like the earth”, people comprehended exactly what he meant by these words and they found the meaning of life, human existence, and Being in knowing God.

Rumi combined Sufi tradition with the legacy of religious sciences through the question of the relationship between God and human beings and oriented his focus to this main issue. This is why he said, “this is the book of *fiqh allāh al-akbar*” (the book of knowing God the Almighty), referring to his most significant work, *Mathnawi*. Therefore, Rumi became one of the most prominent intellectuals in the metaphysical tradition as he offered a new perspective on the main subjects discussed within this tradition for centuries such as the relationship between unity and plurality, Being, the journey of human beings, the meaning of life, morality, love, etc. In this respect, what makes him distinguish as a religious scholar is that he is also a great metaphysician.

Rumi was a great Sufi, or more specifically, a Sufi scholar. Beyond being a religious scholar, he is specifically considered to be a Sufi because he chose to focus

on human beings as the fundamental issue. In Sufism, the tradition which helped shape the thoughts of Rumi, talking about God requires talking about human beings and that humans can only discover their own meaning and reality through knowing God. Seeing God as a mirror on which a humanity can see its own self, ability, and potentials has shaped Muslims' understanding of the human experience. Seeing God as a mirror places human beings on the highest station and thus all of humanity takes part in this noble position without any discrimination. Rumi epitomizes the journey of human beings with a brilliant story that may be one of the best examples of all time: For him, a human being is like a reed parted from a reed-bed, lamenting, and complaining of separation, yearning for its root, experiencing loneliness. Here this allegory of the reed and the reed-bed reminds one of the pen and the word. The reed and the reed-bed is also the story of the pen and the word. Rumi, conceiving human being as a word, refers to the concept of logos, a concept with which metaphysicians are very much familiar.

According to Rumi, being parted from our roots is the fate of humankind. Our temporal life on earth will run out with distress, yearning, and loneliness but also with the hope of returning home. The same approach can be encountered in other Sufis such as Farid ud-Din Attar (Attar of Nishapur, d. c. 1220). For him, it is indispensable for every human being to search for God because his first knowledge of God pushes him to pursue more in life, and when he cannot find what he desires, it causes conflict and a feeling of unease. Attar builds the relationship between God and human beings upon seeing and knowing while Rumi does the same with the allegory of roots with a more eloquent way of expression. Catching a glimpse of Simurgh, the bird representing absolute beauty, makes human beings agitated and demanding just as being pulled from their roots also causes similar unease and longing. Both thinkers believe that the first and foremost problem and unsolvable mystery of humankind is the denial of man's earthly nature, and because of his primordial nature, he cannot be content with this earth. This reality gives us insight in two ways: First, this is not an elite or intellectual problem concerning only a limited number of people, it is the common destiny for humankind. Secondly, if this is our common destiny, human beings will overcome their fundamental problems only through love, charity, cherishing each other, and seeing each other as companions. While some modern ideas evoke how far away humankind is from its origin, what is sought in our age is still universality, true and honest fellowship as Rumi suggested. While Rumi claims that such a universal brotherhood can be achieved only with authentic thinking, genuine morality, and true orientation, he finds this authenticity and truthfulness as the basis to pursue God.

Rumi thinks that human beings feel homesick on earth since he has been parted from his home. He wants to return home and until then he lives his life with

suffering and longing. At this point, we come across one of the most important concepts uttered by Rumi, love. Love is the reason why man feels homesick and foreign on earth. In this respect, there is a conflict between the homeland and the foreign land, and this reminds us of the conflict between the potential of man and his acts and the conflict between his immaturity and perfection. The most noticeable manifestation of love arises in the form of the yearnings and longings experienced by man. It is possible to return home in two ways: First by dying physically and second by dying before death, meaning dying from the self and becoming a perfect man (*al-Insan al-Kamil*) through perfecting the moral character. That is why Rumi called his death “*shab-i arús*”, meaning wedding night.

In light of that, we must give an answer to this question: What is our original home? The answer can be nothing but closeness to God. Man inevitably returns to God and his salvation is achieved only through virtues and moral codes that ensure this closeness. We can get closer to God only by resembling Him in our actions and deeds. Such closeness can be attained through purification from carnal instincts like selfishness, arrogance, fears, hostility, destructiveness, and being equipped with virtues of humanity. Rumi’s thinking can be epitomized with this sentence: You must pass over the bridge of morality to reach God.

MATHNAWI AND ITS TRANSLATIONS

Mathnawi, which is deemed to be a book of morals and metaphysics, is undoubtedly the most recognized and the most read book of Rumi. *Mathnawi*, the subject matter of which is the relationship between God and man, has become a reference book widely studied and interpreted. Rumi, interpreting many stories not only from Anatolia but also from India, Persia, etc. and within the frame of a strong main theme turns them into an element of the universal thought. In this respect, many modern scholars who specialize in various disciplines like folklore, anthropology, psychology, history of religions etc. can find valuable and unique knowledge in *Mathnawi*.

Originally written in Persian, *Mathnawi* has been translated into many languages and interpreted numerous times. Among these translations, the Turkish version stands out followed by the Arabic translation. In modern times, it has also been translated into European languages which has established a positive basis so that the non-Muslim world can have access to this magnificent work. When the English orientalist, Reynold A. Nicholson (1868-1945) translated it into English, it became more accessible to a larger number of people all around the world. Today, it has been translated into almost thirty languages and it continues to be translated.

Reynold A. Nicholson was a very prolific writer and researcher. His proficiency in Persian started in his relatively early ages. Later, he became lecturer in the Persian and Arabic languages. He was an eminent scholar in Islamic studies and the author of many academic publications about Islamic mysticism and poetry. He was widely known through his translations from Persian, Arabic, and Ottoman Turkish to English.

Nicholson was an orientalist scholar; during his academic career he underwent several shifts in his ideas and perspectives. In his earlier years, in the introduction of *Selected Poems from the Diwan Shamsi Tabriz*, he defined Sufism as a pantheistic discipline, and he compared the literature and the allegorical narratives of Rumi to the philosophy of Plotinus. As a result, he argued that Rumi belonged to the world of Neo-Platonist philosophy. However, later, Nicholson developed his studies and began to see some connections between Indian and ancient Persian traditions and the works of Rumi. In the end, Nicholson began to focus on the Islamic roots of Sufism and Rumi's works.

VakıfBank Kültür Yayınları aims to present readers with the most significant classics from the intellectual heritage of humanity by republishing its most distinguished examples. These works stretch from India to China, from Europe to Russia. The agenda of VakıfBank Kültür Yayınları is to translate the intellectual backbones of different cultures into Turkish. Although our collection is so far primarily in Turkish, we want to first extend it by publishing the English translation of *Mathnawi*. Above all, the availability of works of great value as *Mathnawi* in different languages is a great achievement both for our culture and for the culture of humanity. *Mathnawi* speaks a universal language, the language of Islam and the language of the truth. Reproducing this voice in various languages is a strong contribution to humanity. With this aim in mind, our publishing house has undertaken the responsibility of publishing this translation. Secondly, this translation is important with respect to its translator who was a distinguished scholar of Sufism. VakıfBank Kültür Yayınları values the noteworthy contribution made by Nicholson to our culture and wants to make it available to readers in the best way possible. Last but not least, there are many people both in Turkey and abroad who want to read *Mathnawi* in different languages. Reading different translations of such an important work in a comparative method would bring out new possibilities of understanding and interpreting. It is undoubtful that a way of expression in one language is a way to understand the expression in another.

VakıfBank Kültür Yayınları hopes that this almost forgotten translation of an unprecedented and timeless classic is accessible for everyone and aims to contribute to the studies on *Mathnawi* that will be carried out by younger generations.

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-İ RÛMÎ, MESNEVÎ VE İNGİLİZCE ÇEVİRİSİ ÜZERİNE

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, bugün Afganistan sınırları dahilindeki Belh'de başlayan hayatını birçok şehri, bilim adamlarını ve bilim meclislerini tanıyarak entelektüel bir yolculuğun sonunda vardığı Konya'da tamamlamış, hali hazırda dünyanın her tarafından kadirşinas insanların ziyaret etikleri ebedi istirahatgahında medfun şair, mutasavvıf, düşünür, filozof ve din bilginidir. Uzun sayılmayacak bir ömre yetiştirdiği birçok talebenin yanında, evrensel düşüncenin temel konularını sıradan bir insanın bile idrak edebileceği basit ve sade bir üslupla aktardığı birçok kitap, her şeyden önemlisi odağında herhangi bir ayrıma gitmeden bütün insanlığı sevebilen engin bir gönlün yer aldığı zengin bir düşünce, değer ve kültürel mirası bırakmış, daha sonra geniş bir coğrafyada düşünce ve toplum hayatının şekillenmesine tesir etmiş bir düşünürdür. Günümüzde de birçok dile çevrilen ve üzerinde bilimsel çalışmalar yapılan eserleri yoğun bir ilgiyle okunmayı sürdürüyor. Görüşleri yalnızlık, inançsızlık, ırkçılık, doğanın tüketilmesi gibi modern çağın sorunlarına çözüm arayanlara ilham kaynağı olmayı sürdürmektedir.

Mevlânâ, her şeyden önce büyük bir din bilginidir. Birçok yerde Kur'ân-ı Kerîm ve hadislere olan bağlılığını beyan eden düşünür, esas itibarıyla, kendisini *bende-i Kur'ân* yani Kur'ân hadimi olarak niteler; bunun ötesindeki her algıyı reddettiğini söyler. O zaman Mevlânâ'yı anlamak için ilk hareket edilmesi gereken nokta, bir din bilgini olarak Mevlânâ'dır. Bütün eserleri arasında en önemlisi sayılabilecek Mesnevî onun tevhit, iman, peygamberlik, ibadet ve ahlak gibi dini hayatın kurucu meselelerini ele aldığı bir başyapıt iken Mevlânâ bu konular hakkında Müslüman düşüncenin yedi asır içinde üretmiş olduğu en kıymetli bilgileri marifet ve ahlaki hayatın önce zemini daha sonra ise yeni bir dil ve düşüncenin inşasıyla ufkuna taşımıştır. Bunu yaparken hemen bütün din bilimlerinden yararlanan Mevlânâ aynı zamanda artık İbnü'l-Arabî ile birlikte olgunluk evresine ulaşmış olan tasavvuf mirasını da dikkate almış, burada insan ve onun zihinsel ve ahlaki kabiliyetleri üzerine dikkatlerini vermişti. Daha sonra neredeyse kendisiyle özdeşleşen sema, devran, musiki gibi tasavvuf ayin ve pratikleri de uzun bir zaman ve mekân aralığında zengin bir insan tecrübesiyle harmanlanarak ona ulaşmıştı. Mevlânâ bu alanlarda tasavvuf geleneğinden gelen birçok konuyu yeni bir gözle yorumlayarak, insanlık mirasına dahil etmiştir. Bu itibarla Mevlânâ'nın bir din bilgini olarak kimliği dikkate alınmadan eserlerinde serdedilen düşün-

celer, dile getirdiği yorumlar ve hepsinden önemlisi amaçları doğru bir şekilde anlaşılacaktır.

Öte yandan Mevlânâ bir düşünür, hakiki anlamıyla bir metafizikçi ve filozoftur. Onun eserlerinin ana konusu metafiziğin temel meselesi olan Tanrı, insan ve Tanrı ile insan arasındaki çok yönlü ilişkilerdir. Metafiziğin Platon ve Aristoteles gibi Grek filozoflarına giden bir ayağı var iken aynı zamanda Mısır, kısmen de İran geleneğinden gelen birtakım metafizik iddialar ve görüşler Anadolu'daki entelektüel ortamın ana unsurları idi. Müslümanların Anadolu'yu fethetmeleriyle birlikte, bu yorgun coğrafyada büyük bir düşünce hareketliliği yaşanmış, İslam düşüncesinin ikinci büyük evresi sayılabilecek büyük düşünürler insanlık tarihinin en önemli eserlerini vermiş, Anadolu bütün tarihinde dünyanın en önemli bilim, düşünce ve kültür merkezi olmuştu. Bu meyanda Mevlânâ, İbnü'l-Arabî, Yunus Emre ve Konevî gibi büyük düşünürler ve şairler bir yandan kadim mirastan tevarüs ettikleri düşünceleri yeniden yorumlarken öte yandan bu meselelere yeni konular ekleyerek insanlığın düşünce ufkunu zirvesine taşıyorlardı. Zaman içinde insanların en nefis örneklerini Mevlânâ'nın eserlerinden okuyacağı birçok düşünce bu karşılaşmalarla ortaya çıkmış, Anadolu dünyanın gözde bilim ve düşünce merkezi olmuş, doğudan ve batıdan birçok düşünür buraya yerleşmişti. Mevlânâ “göründüğü gibi ol” veya “cömertlikte güneş gibi ol” veya “tevezuda toprak gibi ol” dediğinde insanlar tam olarak neyi aradığını fark etmiş, bu düşüncelerle hayatın, insanın ve var olmanın anlamını Tanrı'yı bilmede bulmuşlardır.

Mevlânâ tasavvuf geleneği ile din bilimleri mirasını Tanrı ve insan ilişkisini sorunu üzerinden birleştirmiş, bu ana konuya dikkatini odaklamıştı. En önemli eseri sayılabilecek Mesnevî'yi “bu kitap *fikhullah-ı ekber*'dir (yani Allah'ı tanıma kitabı)” diye betimlemiş olmasının nedeni budur. Bu nedenle Mevlânâ Tanrı ve insan ilişkisi ekseninde ortaya koyduğu düşünceleriyle metafizik geleneğin önemli düşünürlerinden birisi olabilmiş, bu düşüncenin öteden beri tartışa geldiği birlik ve çokluk ilişkisi, varlık, insanın serüveni, hayatın anlamı, aşk ve ahlak gibi temel konulara yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu itibarla onu bir din bilgini iken ayrıcalıklı kılan da bu metafizikçi tarafı olmalıdır.

Mevlânâ büyük bir sûfi, daha doğru bir anlatımla bir sûfi alimdir. Onu bir dini bilimi alimi olmanın ötesine taşıyarak bir sûfi kılan şey, insanı temel bir mesele olarak seçmiş olmasıdır. Mevlânâ'nın düşüncelerini şekillendiren tasavvufta Tanrı'dan söz etmek insandan söz etmeyi iktiza ederken insan ancak Tanrı'yı tanımakla kendi hakikat ve anlamını keşfedebilir. Tanrı'yı insanın kendisini, kabiliyet ve imkanlarını tanıyabileceği bir ayna olarak telakki etmek, Müslüman düşüncenin insan anlayışını şekillendirmiştir. Tanrı'yı bir ayna gibi görmek, insanın yüceltilebileceği en yüksek mertebedir ve bu sayede hiçbir ayırım yapmadan bütün insanlık

bu payeden nasibini alacaktır. Mevlânâ bu ilişkide insan yolculuğunu tüm zamanların en iyi örneklerinden sayılabilecek nefis bir hikâyeye özetler: Ona göre insanın hikâyesi sazlıktan kopartılmış, bu nedenle de kaderi yalnızlık, gurbet, ayrılık, hasret olan bir kamyşın hikâyesidir. Burada kamyş ve sazlık örneğinin seçilmesinin kalem ve söz ile yakın bir irtibatı olmalıdır. Kamyş-sazlık aynı zamanda kalemin ve sözün hikâyesidir ve Mevlânâ, insanı bir söz olarak tasarlayarak metafizikçilerin aşına oldukları bir kelime/logos teorisi ima etmektedir.

Köklerinden kopartılmış olmak Mevlânâ'ya göre insanlığın kaderidir. Yeryüzündeki geçici hayatımız ise sıkıntılar, özlemler, yalnızlık ve ana vatana dönüş umuduyla geçecektir. Bu düşünce çeşitli şekillerde Ferîdüddin Attâr gibi sûfilerde de yer alır. Attâr'a göre insanın Tanrı'yı araması bir zorunluluktur, çünkü O'na dair ilk bilgisi insanı sürekli bir arayışa itmekte, maksadını bulamadığında ise büyük bir huzursuzluk ve çatışma nedeni olmaktadır. Birinde bilgi ve görmek üzerinden kurulan Tanrı ve insan irtibatı ötekinde daha etkili bir üslupla kökler üzerinden kurulur. Simurg'un kanadını yani mutlak güzelliği görmek insanı yeryüzünün huysuz ve talepkâr varlığı yaparken köklerinden kopartılmış olmak da aynı huysuzluğu ve hasreti insanın kaderi kılar. Her iki düşünür için de insanın ilk ve aşılmaz sorunu dünyalı olmamak, ezeli bir doğaya sahip olmanın neticesinde dünya ile yetinememektir. Bu kader bize iki hali birden yaşatıyor: Birincisi bu durum bir seçkinlik hali veya belli sayıdaki insanı ilgilendiren entelektüel bir mesele değil, insanlığın müşterek kaderidir. İkincisi ise müşterek kaderimiz bu ise bütün insanlık temel sorunlarını ancak sevgiyle, yardımlaşmayla, birbirine değer vermekle ve birbirini yol arkadaşı saymakla aşabilir. Çağdaş dünyadaki bazı düşünceler insanın asıl vatandan uzaklığını anlatan düşünceyi hatırlatırken çağımızda da aranan şey Mevlânâ'nın dile getirdiği evrensellik, insanlar arasındaki gerçek ve samimi kardeşliktir. Mevlânâ böyle bir evrensel kardeşliğin ancak gerçek bir düşünce, sahici bir ahlak ve doğru bir yönelme ile mümkün olabileceğini söylerken sahicilik ve hakikiliği de Tanrı'ya yönelmenin zemini kabul eder.

Mevlânâ'ya göre asıl vatanından kopan insanın yeryüzündeki hayatı gurbet hayatıdır. İnsan asıl vatanına dönmek ister, ona dönene kadar da ıstırap ve hasretle yaşar. Bu noktada Mevlânâ'nın düşüncesinin en önemli kavramlarından birisi olan aşk ortaya çıkar. Aşk, asıl vatana gurbette duyulan özlemin sebebidir. Bu itibarla asıl vatan ile gurbet arasındaki çelişki, insanın potansiyeli ile fiili, hamlığı ile olgunluğu arasındaki çelişkinin bir benzeridir. Aşkın en önemli tezahürü ise özlemek, hasret çekmek gibi etkileri insanın üzerinde ortaya çıkan birtakım haller olacaktır. İnsanın asıl vatana dönmesi ise iki şekilde mümkündür: Birincisi ölmek yoluyla ikincisi ise ölmeden önce ölmek, yani ahlakın yetkinleşmesiyle gerçek ve kâmil bir insan olmakla. Mevlânâ'nın ölümü "şeb-i arus" yani düğün gecesi diye isimlendirilmesi buradan kaynaklanır.

Peki asıl vatan nedir? Asıl vatan Tanrı veya Tanrı'ya yakınlıktır. İnsanın döneceği yer Tanrı'ya yakınlık olduğu gibi insanın kurtuluşu da bu yakınlığı sağlayan erdem ve ahlak kurallarıdır. Biz Tanrı'ya ancak davranış ve fiillerimizi O'na benzeterek yaklaşabiliriz. Böyle bir yakınlık ise insanın benciliği, kibri, korkuları, düşmanlığı, yıkıcılığı ortaya çıkartan behimi duygularından arınarak insanlık erdemleriyle mücehhez olmasıyla mümkündür. Tanrı'ya ahlak köprüsünden gidilir demek, Mevlânâ'nın düşüncesinin özeti sayılabilir.

MESNEVÎ VE TERCÜMELERİ

Mevlânâ'nın eserleri arasında en çok bilineni ve okunanı hiç kuskusuz bir ahlak ve metafizik kitabı sayılabilecek olan Mesnevî'dir. Mesnevî, Tanrı ve insan ilişkilerine odaklanan ana fikriyle zaman içinde çok okunmuş, çok yorumlanmış bir başyuru yapıtı olmuştur. Mevlânâ eserinde Anadolu'dakiler kadar Hindistan, İran vb. bölgelerden aktarılan birçok hikâyeyi güçlü bir ana fikir ekseninde yorumlayarak evrensel düşüncenin unsuru haline getirir. Bu bakımdan birçok halk bilimci, antropolog, psikolog, dinler tarihçisi vb. farklı disiplinlerden gelen uzmanlar Mesnevî'den yararlanabilirler.

Özgün dili Farsça olan Mesnevî birçok kere yorumlanmış, çeşitli dillere tercüme edilmiştir. Bu çeviriler arasında ilk akla gelen Türkçe çeviri ve şerhlerdir. Bunun akabinde Arapça başta olmak üzere birçok dile daha çevrilmiştir. Çağımızda ise bu kez Avrupa dillerine çevrilmesiyle Mesnevî'nin Müslüman olmayan kesimlerle irtibatı için müspet bir zemin ortaya çıkmıştır. İngiliz şarkiyatçı Reynold A. Nicholson (1868-1945) İngilizceye çevirdiğinde ise Mesnevi artık dünyanın hemen her yerinde okunan bir kitap haline gelmiş oldu. Günümüzde de çeviri faaliyetleri devam etmektedir; hali hazırda otuza yakın dile çevirisi bulunmaktadır.

Reynold A. Nicholson oldukça üretken bir yazar ve araştırmacıydı. Farsça eğitimine görece erken yaşta başlayan Nicholson daha sonra üniversitelerde Farsça ve Arapça dersleri vermiştir. İslami Bilimler alanında tanınan bir akademisyen olmasının yanında İslam mistisizmi ve şiiri üzerine birçok akademik çalışmanın da yazarıdır. En çok da Farsça, Arapça ve Osmanlıcadan İngilizceye yaptığı çevirileriyle bilinmektedir.

Nicholson oryantalist bir araştırmacıydı; akademik kariyeri boyunca savunduğu fikirler ve bakış açısı zaman zaman değişmiştir. Erken dönemlerinde Şems Tebrizi'nin Divan'ından Seçme Şiirler (*Selected Poems from the Diwan Shamsi Tabriz*) isimli kitabının girişinde Tasavvuf'u panteist bir disiplin olarak tanımlarken Mevlânâ'nın edebiyatını ve anlatısını Plotinus'un felsefesiyle karşılaştırmalı ele almıştır. Sonuç olarak da Mevlânâ'nın Yeni Platonculuk felsefesinin bir uzantısı

olduğunu iddia etmiştir. Ancak sonrasında Nicholson çalışmalarını derinleştirerek Mevlânâ'nın eserleri ile Hint ve antik Fars gelenekleri arasında birtakım bağlantılar bulunduğunu savunmuştur. Nihayetinde ise Nicholson Tasavvuf'un ve Mevlânâ'nın eserlerin İslami kökenleri olduğu konusuna eğilmeye başlamıştır.

Yayınevimizin dünya klasikleri ekseninde yapmak istediği işlerden birisi insanlık mirasının güzide eserlerini yayına hazırlayarak okurla buluşturmadır. Bu eserler Hindistan'dan Çin'e, Avrupa'dan Rusya'ya kadar uzanmaktadır. VakıfBank Kültür Yayınları, farklı kültürlerin entelektüel birikimini Türkçeye kazandırmaya çalışmaktadır. Her ne kadar yayınlarımızı Türkçe yayınlıyor olsak bile, Mesnevî'nin İngilizce çevirisini yayınlayarak okurlarına ulaştırmak istemiştir. Burada birkaç amaç gözetilmiştir: Her şeyden önce Mesnevî gibi bir eserin farklı dillerde ulaşılabilir olması ülkemiz ve insanlık kültürü için büyük bir kazanımdır. Mesnevî, evrensel bir dilde konuşur; bu dil İslam'ın ve hakikatin dilidir. Bu düşünceyi farklı dillerde yeniden üretmek insanlık için büyük bir katkıdır. Yayınevimiz bu ihtiyacı dikkate alarak böyle bir çalışmaya girmiş oldu. İkincisi ise çeviri Nicholson'ın şahsiyeti nedeniyle hali hazırda ehemmiyetini koruyan önemli bir çalışmadır. Yayınevimiz kültürümüze dair böyle bir katkıyı göz ardı etmeyerek kitabın iyi bir şekilde yayınlanmasını ve ulaşılabilir hale gelmesini arzulamıştır. Üçüncüsü ise gerek ülkemizde gerekse yurt dışında Mesnevî'yi farklı bir dilden okumak isteyen birçok insan vardır. Çağımızdaki bazı düşünürlerin eserlerinin bile farklı dillerle karşılaştırmak yoluyla okunabildiğini hatırlarsak, böyle eserlerin farklı dillerden okunabilmesi yeni anlayışlara ve yorumlara ulaşmada çok faydalı neticeler verecektir. Bir dildeki ifade tarzının öteki dildeki ifadeyi anlamaya yardımcı olabileceğini bütün bilim adamları kabul eder.

Yayınevimiz böyle bir yayın yaparak unutulmaya yüz tutmuş böyle değerli bir çeviriyi ulaşılabilir hale getirmek istemiş, yeni nesillerin Mesnevî'yi İngilizceden de takip etmelerine hizmet etmek istemiştir.

VakıfBank Kültür Yayınları